

رفتار سازمانی مبتنی بر

اندیشه‌ی اسلامی

مؤلفان:

خلیل واعظی

علیرضا صغریک بیلندی

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱۴۰۲

سرسناسه	: واعظی، خلیل، ۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآور	: رفتار سازمانی مبتنی بر اندیشه‌ی اسلامی / مولفان خلیل واعظی، علی اصغر بیگ‌بیلندی.
مشخصات نشر	: تهران: ارغش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	: ۴۰۲ ص: مصور.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۸۳۳-۱۱-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۳۷۸-۴۰۲، همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: رفتار سازمانی - جنبه‌های مذهبی - اسلام Organizational behavior -- Religious aspects-- Islam رفتار سازمانی - مدیریت Organizational behavior -- Management مدیریت (اسلام) Management -- Religious aspects -- Islam
شناسه افزوده	: بیگ‌بیلندی، علی اصغر، ۱۳۴۹
شناسه افزوده	: ایران. ارتش. دانشگاه فرماندهی و ستاد. انتشارات
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

عنوان: رفتار سازمانی مبتنی بر اندیشه اسلامی

مؤلفان: خلیل واعظی و علی اصغر بیگ‌بیلندی

طراح جلد: علی ناصری

صفحه آرای: امیرحسین رضائی

ناشر: دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۴۰۲ ص

نوبت چاپ: چاپ اول

تاریخ نشر: ۱۴۰۲

چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۳.۳۵۰.۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس

تلفن: ۶۶۴۷۰۴۸۶-۰۲۱؛ ۶۶۴۱۴۱۹۱-۰۲۱

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مؤلفان است.

کلیه حقوق برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

فهرست مطالب

بخش اول: مفاهیم بنیادی	۱۵
فصل اول: انسان	۱۵
گفتار اول: آفرینش انسان براساس جهان بینی غرب و اسلام	۱۶
گفتار دوم: مقام و منزلت انسان در اسلام	۱۹
گفتار سوم: انسان در قرآن	۲۰
فصل دوم: رفتار	۲۳
گفتار اول: ماهیت رفتار	۲۴
گفتار دوم: لایه های رفتار	۲۷
گفتار سوم: رفتارشناسی در اسلام	۲۸
گفتار چهارم: رفتار در قرآن	۳۰
فصل سوم: سازمان ارزش ها و اصول اخلاقی	۳۳
گفتار اول: تعریف سازمان	۳۴
گفتار دوم: ارزش های محوری سازمان	۳۷
گفتار سوم: اخلاق در سازمان ها	۳۹
گفتار چهارم: اصول اخلاقی سازمان در منابع و آثار اندیشمندان اسلامی	۴۰
گفتار پنجم: معیارهای اخلاقی سازمان	۴۱
گفتار ششم: اخلاق حرفه ای سازمان در اسلام	۴۵
فصل چهارم: سازمان، ساختار، اهداف، موانع	۴۷
گفتار اول: سلامت سازمان	۴۸
گفتار دوم: سازمان پویا، ساختار و ویژگی های	۴۹
گفتار سوم: اهداف و آرمانهای سازمان ها	۵۰

۵۱	گفتار چهارم: موانع موثر در پویایی سازمانی
۵۳	گفتار پنجم: فرآیند تشکیل سازمان از منظر قرآن
۵۹	فصل پنجم: مدیریت
۶۰	گفتار اول: تعریف مدیریت
۶۱	گفتار دوم: ضرورت اخلاق در مدیریت
۶۲	گفتار سوم: شیوه ی مدیریت
۶۳	گفتار چهارم: نقشهای جدید مدیریت
۶۵	گفتار پنجم: عرصه ی انسانی مدیریت
۶۶	گفتار ششم: مدیریت در قرآن
۶۹	فصل ششم: تعریف، اهداف، تاریخچه ی رفتار سازمانی
۷۰	گفتار اول: تعریف رفتار سازمانی
۷۳	گفتار دوم: ویژگی های رفتار سازمانی
۷۶	گفتار سوم: اهداف مطالعه رفتار سازمانی
۷۷	گفتار چهارم: نقش رشته های علوم انسانی در تکوین رفتار سازمانی
۷۸	گفتار پنجم: تاریخچه ی رفتار سازمانی
۸۵	بخش دوم: تجربه و تحلیل سطح فردی رفتار سازمانی و مقایسه با اندیشه ی اسلامی
۸۶	مقدمه
۸۷	فصل هفتم: رضایت شغلی
۸۸	گفتار اول: تعریف رضایت شغلی و ویژگی ها
۹۱	گفتار دوم: رضایت شغلی و تولید
۹۲	گفتار سوم: رابطه باورهای دینی و رضایت شغلی

گفتار چهارم: عوامل مؤثر بر رضایت شغلی در اسلام ۹۴

فصل هشتم: شخصیت ۹۷

گفتار اول: تعریف شخصیت ۹۸

گفتار دوم: الگوی مبتنی بر پنج ویژگی شخصیتی ۹۹

گفتار سوم: تحلیل مراددهای ۱۰۱

گفتار چهارم: تناسب شغل با شخصیت (شایسته‌گزینی) ۱۰۹

گفتار ششم: شخصیت از نگاه اسلامی ۱۱۲

گفتار هفتم: کاربرد شخصیت در رفتار سازمانی ۱۱۳

فصل نهم: نگرش ۱۱۵

گفتار اول: تعریف و ویژگی نگرش ۱۱۶

گفتار دوم: اجزای نگرش ۱۱۸

گفتار سوم: انواع نگرش، اهمیت و رابطه آن‌ها ۱۱۹

گفتار چهارم: رابطه‌ی بین نگرش و رفتار ۱۲۰

گفتار پنجم: تأثیر رفتار بر نگرش ۱۲۱

گفتار ششم: چگونگی شکل‌گیری نگرش‌ها ۱۲۲

گفتار هفتم: شاخص‌های نگرش شغلی در اسلام ۱۲۶

فصل دهم: ارزش‌ها ۱۲۷

گفتار اول: تعریف ارزش‌ها ۱۲۸

گفتار دوم: ارزش‌ها از دیدگاه اسلامی ۱۲۹

گفتار سوم ارزش‌ها در آیات قرآن ۱۲۹

گفتار چهارم: ارزش‌ها در مدیریت حضرت یوسف (علیه السلام) ۱۳۷

فصل یازدهم: ادراک ۱۴۱

۱۴۲	گفتار اول: تعریف ادراک
۱۴۴	گفتار دوم: مراحل ایجاد ادراک
۱۴۵	گفتار سوم: گزینش ادراکی
۱۴۹	گفتار چهارم: نظریه‌های ادراک
۱۵۱	گفتار پنجم: بررسی رابطه‌ی اخلاق اسلامی و ادراک
۱۵۳	گفتار ششم: کاربرد ادراک در رفتار سازمانی
۱۵۵	فصل دوازدهم: یادگیری
۱۵۶	گفتار اول: تعریف یادگیری
۱۵۸	گفتار دوم: یادگیری در قرآن
۱۵۸	گفتار سوم: کاربرد یادگیری در رفتار سازمانی
۱۶۱	فصل سیزدهم: انگیزش
۱۶۲	گفتار اول: تعریف انگیزش
۱۶۳	گفتار دوم: انگیزش از دیدگاه علما
۱۶۷	گفتار سوم: انگیزش در منابع اسلامی
	بخش سوم: تجزیه و تحلیل سطح گروهی رفتار سازمانی و مقایسه با اندیشه‌ی اسلامی
۱۶۹	اسلامی
۱۶۹	فصل چهاردهم: تعریف انواع گروه
۱۷۰	گفتار اول: تعریف گروه
۱۷۱	گفتار دوم: گروه‌های رسمی و غیر رسمی
۱۷۲	گفتار سوم: نقش گروه در رفتار سازمانی کارکنان
۱۷۵	فصل پانزدهم: ارتباطات
۱۷۶	گفتار اول: تعریف ارتباطات اهداف آن

گفتار دوم: نقش ارتباط کلامی و شنیداری ۱۷۸

گفتار سوم: رویکرد دینی ارتباط با کارکنان ۱۸۰

گفتار چهارم: ارتباطات در حکومت حضرت علی (ع) ۱۸۲

فصل شانزدهم: تعارض ۱۸۵

گفتار اول: تعریف و انواع تعارض ۱۸۶

فصل هفدهم: تصمیم گیری ۱۹۷

گفتار اول: تعریف تصمیم گیری ۱۹۸

گفتار دوم: اصول و مبانی تصمیم گیری ۱۹۹

گفتار سوم: تمایز فضای تصمیم گیری با تصمیم سازی ۲۰۴

گفتار چهارم: عوامل تاثیرگذار بر تصمیم گیری ۲۰۶

گفتار پنجم: طیف شرایط تصمیم گیری ۲۱۰

گفتار ششم: مدل های تصمیم گیری ۲۱۲

گفتار هفتم: انواع تصمیم های مدیریتی ۲۱۴

گفتار هشتم: انواع مراجع تصمیمگیری ۲۱۶

گفتار نهم: تصمیم گیری در نهج البلاغه ۲۱۸

فصل هجدهم: رهبری ۲۲۷

گفتار اول: تعریف رهبری ۲۲۸

گفتار دوم: تئوری های رهبری ۲۳۱

گفتار سوم: ویژگی های رهبری در منابع دینی ۲۴۵

گفتار چهارم: شیوه ی رهبری و نگاه ابزاری به انسان ۲۴۸

گفتار پنجم: رهبری پیامبر (ص) ۲۴۹

گفتار ششم: جایگاه رهبری در قرآن و سنت ۲۵۰

۲۵۲	گفتار هفتم: هدایت الهی
۲۵۴	گفتار هشتم: نقش رهبری در هدایت
۲۵۷	بخش چهارم: تجزیه و تحلیل سطح سازمانی رفتار و مقایسه با اندیشه‌ی اسلامی
۲۵۷	فصل نوزدهم: قدرت
۲۵۸	گفتار اول: تعریف قدرت
۲۵۹	گفتار دوم: مقایسه‌ی رهبری با قدرت
۲۶۱	گفتار سوم: پایگاه‌های قدرت
۲۶۸	گفتار چهارم: وابستگی منابع
۲۶۹	گفتار پنجم: رویکرد اسلامی به قدرت
۲۷۳	فصل بیستم: فرهنگ سازمانی
۲۷۴	گفتار اول: تعریف فرهنگ سازمانی
۲۷۷	گفتار دوم: ویژگی‌های فرهنگ
۲۷۷	گفتار سوم: پیدایش فرهنگ سازمانی
۲۷۸	گفتار چهارم: وظایف، شیوه شکل‌گیری و عوامل فرهنگ
۲۸۰	گفتار پنجم: نشانه‌های فرهنگ سازمانی
۲۸۱	گفتار ششم: نقش فرهنگ در سازمان
۲۸۲	گفتار هفتم: ارزش‌ها و رویکرد دینی به فرهنگ سازمانی
۲۸۸	گفتار هشتم: رابطه‌ی فرهنگ سازمانی و رفتار سازمانی
۲۹۱	فصل بیست و یکم: ارزیابی عملکرد در سازمان
۲۹۲	گفتار اول: تعریف ارزیابی عملکرد
۲۹۴	گفتار دوم: ارزیابی در قرآن و منابع اسلامی
۲۹۷	گفتار سوم: دیدگاه‌های ارزیابی عملکرد و عوامل تعیین سیستم ارزیابی

گفتار چهارم: شیوه‌ها، الگوها و مدل‌های ارزیابی عملکرد ۳۰۰

فصل بیست و دوم: ساختار سازمانی ۳۰۳

گفتار اول: تعریف ساختار سازمانی ۳۰۴

گفتار دوم: عوامل مؤثر بر ساختار سازمانی ۳۰۴

گفتار سوم: رابطه ساختار سازمانی با رفتار سازمانی ۳۰۶

فصل بیست و سوم: تکنولوژی ۳۰۷

گفتار اول: تعریف تکنولوژی ۳۰۸

گفتار دوم: تکنولوژی در منابع اسلامی ۳۰۸

گفتار سوم: تأثیر تکنولوژی بر رفتار سازمانی ۳۱۰

فصل بیست و چهارم: تغییر و بهبود سازمانی ۳۱۵

گفتار اول: تعریف تغییر ۳۱۶

گفتار دوم: عوامل مقاومت و پذیرش تغییر ۳۱۸

گفتار سوم: کاربرد تغییر در رفتار سازمانی ۳۲۱

گفتار چهارم: بهبود سازمانی و ابعاد آن ۳۲۳

گفتار پنجم: بهبود و اصلاح در قرآن ۳۲۴

بخش پنجم: رفتار سازمانی در اسناد بالادستی ۳۲۷

فصل بیست و پنجم: رفتار سازمانی در قرآن ۳۲۷

گفتار اول: انسان در قرآن ۳۲۸

گفتار دوم: تحلیل ابعاد رفتار انسان در قرآن ۳۲۹

گفتار سوم: ویژگی‌های انسان و عوامل تأثیر گذار بر انسان ۳۳۲

گفتار چهارم: رابطه‌ی انسان با خدا، طبیعت و دیگر انسانها ۳۳۴

گفتار پنجم: رابطه‌ی انسان و سنن الهی ۳۳۶

گفتار ششم: قواعد مؤثر بر رفتار در قرآن کریم ۳۳۹

فصل بیست و ششم: تحلیل رفتار سازمانی در سیره ی نبی اکرم (صل الله علیه وآله)

..... ۳۴۳

مقدمه ۳۴۴

گفتار اول: سطح فردی: تجزیه و تحلیل عناصر سطح فردی رفتار در سیره ی نبی اکرم (صل الله علیه وآله) ۳۴۵

گفتار دوم: تجزیه و تحلیل عناصر سطح گروهی رفتار در سیره ی نبی اکرم (ص) ۳۵۴

فصل بیست و هفتم: رفتار سازمانی حضرت علی و امام سجاد (علیه السلام) ۳۶۵

گفتار اول: مبانی سطح رفتار فردی و گروهی از دیدگاه حضرت علی (ع) ۳۶۶

گفتار دوم: مبانی سطح سازمانی رفتار سازمانی از دیدگاه امام علی (ع) ۳۶۹

گفتار سوم: رفتار سازمانی در رساله امام سجاد (علیه السلام) ۳۷۴

منابع و مآخذ ۳۷۷

www.ketab.ir

رفتار سازمانی که موضوع این کتاب است رشته‌ای از علوم انسانی است که اثرات فرد، گروه و سازمان بر رفتارهای درون سازمان بررسی و سپس برای اثر بخش‌تر شدن سازمان به کار گرفته می‌شود. رفتار سازمانی موجب برخورد صحیح با مسائل و مشکلات و نیز استفاده از فرصت‌ها برای مدیران است. مدیر می‌تواند با استفاد از این دانش، اثر بخشی کار خود و سازمان را افزایش داده، کیفیت و کمیت عملکرد کارکنان را بهبود بخشد، همچنین با استفاده از این دانش می‌توان روابط انسانی مدیران را بهبود بخشید. موضوع مهم دیگر که دارای اهمیت است، نقشی است که رفتار سازمانی در اثر بخشی دارد. بررسی‌ها نشان می‌دهد؛ رفتار سازمانی نقشی حیاتی در پویایی و بالندگی سازمان‌ها ایفا می‌کند و موفقیت بسیاری از سازمان‌ها به سبب وجود فرهنگ سازمانی اثر بخش بوده است.

آنچه مسلم است ما امروز در یک عصر سازمانی زندگی می‌کنیم. سازمان به‌عنوان وسیله و ابزار اجرای اهداف گوناگون اجتماع، پدیده‌ای است همه‌جا گیر. سازمان‌ها نظام‌های اجتماعی هستند که اگر کسی بخواهد در آن‌ها کار کند یا آن‌ها را اداره نماید، باید به شیوه کار کردن آن‌ها آگاهی یابد. تکنولوژی خود پدیده پیچیده‌ای است؛ اما زمانی که با انسان ترکیب می‌گردد یک سیستم اجتماعی پیچیده‌تر حاصل می‌شود که پی‌بردن به آن کم و بیش دشوار می‌گردد. با این همه، اجتماع باید سازمان‌ها را بشناسد و آن‌ها را به‌درستی به کار گیرد.

سیر تکاملی نظریه‌پردازی درباره رفتار سازمانی در بر گیرنده تئوری‌های زیادی است همه تئوری‌هایی که تاکنون به آن‌ها پرداخته شده است، دستورالعمل‌های خود را بدون توجه به ذات معنوی و الهی انسان ارائه کرده‌اند. ضمن اینکه این تلاش‌ها ارزشمند بوده ولی به نظر می‌رسد ناکافی باشند؛ و با توجه به نقدهای وارده به آن‌ها می‌توان بیان داشت که هنوز تئوری رفتار سازمانی جامع که رضایت کاربران را برآورده سازد، خلق نشده است. بنابراین می‌توان با عنایت به نقص تئوری‌های مطروحه و نیز درک نیاز به معنویت و حضور ویژگی‌های الهی و انسانی در تئوری‌های

رفتار سازمانی بیان داشت که امروزه جامعه علمی و اندیشمندان روی آوردن به مکاتب الهی را یک ضرورت می‌دانند.

نویسنده در این کتاب تلاش کرده است که مطالب کتاب، از نظر محتوا و از نظر شکلی تاحدودی که مقدور و میسر بوده است؛ ضمن برخورداری از دانش رفتار سازمانی، متناسب با فرهنگ، آداب و رسوم و ارزش‌های دینی جامعه و سازمان‌های آن منطبق باشد، در این راستا برای درک مفاهیم رفتار سازمانی صرفاً به آنچه که در تئوری‌های غربی و دیگر آثار دانشمندان و اندیشمندان رفتار سازمانی آمده است اکتفا نشده است بلکه اندیشه‌ی اسلامی از منابع مختلف از جمله آیات مبارکه‌ی قرآن کریم، نهج البلاغه، تفاسیر، پایان نامه‌ها، مقالات و کتب فقهی در مورد سازمان، رفتار، مدیریت و رفتار سازمانی استخراج و مورد استفاده قرار گرفته است و در دسترس مدیران و خوانندگان عزیز قرار گرفته است.

کتاب دارای پنج بخش است و هر بخش به تناسب موضوعات شامل چند فصل است در بخش اول کلیات شامل: انسان، رفتار، سازمان، مدیریت و رفتار سازمانی با ویژگی‌ها اهداف و تاریخچه و موضوعاتی از این قبیل مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش دوم سطح فردی رفتار سازمانی و مقایسه‌ی آن با اندیشه‌های اسلامی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در بخش‌های سوم و چهارم به ترتیب سطوح دیگر؛ رفتار سازمانی یعنی سطح گروهی و سازمانی همراه با آموزه‌ها و اندیشه‌های اسلامی مورد تجزیه و تحلیل واقع شده است و بخش پنجم به بررسی رفتار سازمانی در اسناد بالادستی یعنی قرآن، نهج البلاغه و سیره‌ی نبی اکرم (ص)، امام علی (ع) و امام سجاده (ع) اختصاص دارد که این شیوه تا کنون کم‌تر مورد توجه بوده است.